

STICHTING KATHOLIEK ERFGOED

Nieuwsbrief nr. 5, 17 april 2014

Beste lezer,

In deze nieuwsbrief wordt u (nader) op de hoogte gebracht van de komende activiteiten van SKE/Adrianus VI en vindt u uitgebreide informatie over de komende Heiligdomsvaart van 27-29 juni, waar u zich tot 15 mei voor kunt opgeven.

Naar aanleiding van de Goede Week en het naderend Paasfeest is tevens een kort fragment te lezen uit een toespraak van de zalige paus Paus Johannes Paulus II over de betekenis van Christus' lijden. Op 27 april zal in Rome de heiligverklaring plaatsvinden van Paus Johannes XXIII en Paus Johannes Paulus II. Ter gelegenheid van deze bijzondere gebeurtenis is bij deze nieuwsbrief een artikel gevoegd met een korte levenbeschrijving van deze geliefde pausen.

De volgende activiteiten worden door SKE en Adrianus VI de komende periode georganiseerd:

- **11 mei:** Bijeenkomst voor jongeren die mee willen helpen met de organisatie van activiteiten. Op deze dag is om **12:00** gelegenheid om met elkaar te lunchen in café-restaurant De Rechtbank, Korte Nieuwstraat 14 Utrecht (vm. Paulusabdij, sinds 1030 AD). We bespreken dan de plannen voor 2015, waaronder de **Adrianuslezing 2014** en enkele nieuwe initiatieven (o.a. ivm website). Om **14:00** is er een rondleiding in museum Het Catharijneconvent. Hier is de tentoonstelling 'Thuis in de Bijbel' te bezichtigen, die laat zien hoe Bijbelse verhalen ingebed zijn in de kunst en cultuur van de Lage Landen.
- **27-29 juni 2014: De 7 jaarlijkse Heiligdomsvaart te Aken.** Het programma met uitgebreide achtergrondinformatie is aan deze nieuwsbrief gehecht. Anders dan eerder vermeld bedraagt de prijs voor jongeren onder de 26 nu **€75!** Geef je op of geef door bekenden die misschien geïnteresseerd zijn. Folders over de Heiligdomsvaart kunt u bij SKE opvragen.
- **Najaar 2014: Lezing Sociaal Opdrachtgeverschap**, i.s.m. Centrum voor de Sociale Leer van de Kerk.
- **29 november 2014: Adrianus VI lezing 2014** in Paushuize Utrecht. Reserveer de datum! Op 11 mei 2014 wordt de organisatie nader besproken. Jongeren die daarbij mee willen doen zijn dan van harte welkom bij De Rechtbank (zie hierboven).

Via stichtingkatholiek erfgoed@kpnmail.nl kunt u zich voor deze activiteiten opgeven dan wel uw interesse tonen om bij te dragen aan de organisatie daarvan.

Tips

- **Symposium Thijmgenootschap:** Op woensdag 14 mei organiseert de rechts- en bestuurskundige afdeling van het katholieke Thijmgenootschap het symposium 'De kracht van de gemeenschap'. Dit symposium vindt plaats in cursus- en vergadercentrum Domstad

te Utrecht, met als sprekers mr. Frank van den Heuvel, prof. dr. Paul Schnabel en Prof. dr. Paul van Geest en verschillende workshops. Voor studenten is de deelname kosteloos. Het symposium begint om 15:30. Meer informatie: organisatie@evabuwalda.nl

- Studiemiddag van het Centrum voor de Sociale Leer van de Kerk over **De mens in de zorg**, (vrijdag 25 mei 2014, 13-16.30 in De Tiltenberg, Vogelenzang). Meer informatie via mkarsten@tiltenberg.org en op de website: www.cslk.nl
- **Summer Seminars for the Study of Western**, 11 juli–2 augustus 2014, Wenen. Zomercursus georganiseerd door het Phoenix Institute, een internationale onderwijsorganisatie met studies van politieke filosofie, ethiek, filosofische antropologie, literatuur en internationaal recht over de Westerse traditie. Voor meer informatie: www.thephoenixinstitute.org/seminars/seminars_vienna.htm
- In het Museum Catharijneconvent is de tentoonstelling **Thuis in de Bijbel** t/m 10 augustus 2014 te zien en in het Amsterdam Museum t/m 29 juni 2014 een tentoonstelling over de schilder van het Amsterdamse katholicisme in de 16^e eeuw, **Jacob van Oostanen**.

Graag wensen wij u gezegende dagen en alvast een Zalig Pasen!

Maurice Essers

Rachel de Vos

Uit een toespraak van paus Johannes Paulus II tijdens de 15e wereld jongeren dag in Rome (2000)

"Jezus ging zijn dood tegemoet. Hij onttrok zich aan geen van de gevolgen van zijn bestaan: 'met ons', 'Emmanuel'. Hij nam onze plaats in, en aan het kruis kocht Hij ons vrij van het kwaad en de zonde. Net als de Romeinse centurio - toen hij zag op welke manier Jezus stierf - begreep dat Hij de Zoon van God was, begrijpen ook wij bij het zien en overdenken van de gekruisigde Heer wie God werkelijk is, omdat Hij in Jezus de diepte onthult van zijn liefde voor de mensheid.

'Passie', lijden, houdt in vurige liefde, onvoorwaardelijke zelfgave: Christus' passie is het hoogtepunt van een heel leven 'gegeven' voor zijn broeders en zusters, om het hart van de Vader te openbaren. Het kruis dat uit de aarde lijkt op te rijzen reikt in werkelijkheid naar beneden vanuit de hemel, het heelal omvattend in een goddelijke omhelzing. Het Kruis onthult zichzelf als "het centrum, de zin en het doel van heel de geschiedenis en elk menselijk leven".

HEILIGDOMSVAART AKEN (27 - 29 juni 2014)

bezinning op het lijden van Christus en het begin van het westerse christendom

Sinds meer dan 660 jaar komen mensen als pelgrims naar Aken en Maastricht voor de Heiligdomsvaarten, die daar eens in de zeven jaar plaatsvinden. Deze zomer is de Heiligdomsvaart naar Aken, waar zo'n 100.000 pelgrims worden verwacht.

De Akense relieken

Alleen tijdens de Heiligdomsvaart worden de vier Akense relikwieën tentoongesteld, die al sinds de tijd van Karel de Grote als schat in de Dom van Aken worden bewaard. Karel kreeg de relikwieën rond 800 n.Chr. als geschenk uit Jeruzalem. Sinds 1349 worden de relikwieën om de zeven jaar aan de gelovigen uit de hele wereld getoond en daarvoor gedurende tien dagen uit de gouden Mariaschrijn in de Dom van Aken gehaald. Het gaat om de tuniek van Maria, de windsele van Jezus, het doek van de onthoofding van Johannes de Doper en het lendendoek van Christus (zie hiernaast en hieronder). De *windsele* van Jezus herinneren vooral aan zijn armoede. Tijdens de heiligdomsvaart blijven de windsele, net als de andere

kwetsbare relieken, met een zijden band samengebonden. Het *hemd van Maria* is de enige relik die in de Dom van Aken voor de heiligdomsvaart wordt uitgevouwen.

Het *doek van de onthoofding van Johannes de Doper* geldt als symbool voor zijn trouw tot in de dood. Volgens de overlevering zou het hoofd van Johannes na zijn onthoofding onder Herodus Antipas hierin zijn gelegd. Het doek vertoont grote vlekken (bloedsporen) en heeft grotere gaten, omdat delen van dit heiligdom als relikwieën aan andere centra van katholiek geloof werden geschonken. Tijdens het tonen en vereren blijft het doek samengevouwen, eenmaal in de lengte en tweemaal in de breedte met een zijden band er omheen.

De relikven van Kornelimünster

Een deel van de relikvenschat is door Lodewijk de Vrome, de zoon van Karel de Grote, geschonken aan de Benedictijnerabdij van Kornelimünster, die rond het jaar 814 ongeveer 10 km onder Aken in de Eifel werd gesticht. Tegelijk met de Akense Heiligdomsvaart vindt al eeuwenlang een Heiligdomsvaart naar deze abdij plaats. Ook daar gaat het om textielreliken, die herinneren aan het leven van Christus. Zo bevindt zich in Kornelimünster het schort dat Jezus ombond, toen hij de apostelen bij het laatste avondmaal de voeten wuste. Het tweede relikwie van Kornelimünster is het doek dat volgens de overlevering bij de begrafenis van Christus werd gebruikt. Oorspronkelijk was het dubbel zo groot: de ontbrekende helft ging in 875 naar keizer Karel de Kale voor zijn klooster-stichting in Compiègne. Daarvoor kreeg de abdij relikven van de H. Cornelius en H. Cyprianus terug. Kornelimünster beschikt tenslotte over het zweetdoek. Hierbij zou het om het doek gaan, dat het hoofd van het lijk van Jezus in het graf bedekte. Het is een zogenaamd byssusweefsel van zeer fijne zijdedraden. Omdat het zo fijn is, kon men gezichtstrekken door het doek heen herkennen.

Geloof in beweging

Voor veel katholieken is de heiligdomsvaart de gelegenheid om het samengevoel met gelovigen te beleven en het geloof nieuw leven in te blazen. De vier Akener relikwieën worden daarbij als teken van verlossing door Jezus gezien. Godsdiensten in de Dom en op het Katschhof nodigen daartoe eveneens uit, net als het uitgebreide evenementenprogramma rond de Heiligdomsvaart. De Heiligdomsvaart 2014 staat in het teken van „*Trek naar het land, dat ik u zal tonen*“ (Gen 12,1) en geeft haar evenementen en publicaties het motto „*Geloof in beweging*“. Deze dubbelzinnige boodschap voor alle pelgrims die op weg gaan naar Aken beschrijft een kerk, die zich er elke keer weer toe zet de hedendaagse maatschappij met haar waarden positief vorm te geven. De bijbelreferentie uit het boek Genesis, waaruit het motto stamt, vertelt van Abraham. Hij werd door God verzocht, zijn vaderland te verlaten en naar een voor hem volledig onbekend land te trekken. Abraham waagt het erop en begint aan iets totaal nieuws. Het land, waarin hij aankomt, wordt voor hem, zijn familie en hun nakomelingen hun nieuwe vaderland. Het verhaal is een voorbeeld voor beloofde moed. De moed, alleen op het woord van God te vertrouwen en het bekende achter zich te laten.

Een bijzondere Heiligdomsvaart

In 1937 vond een wel heel bijzondere Heiligdomsvaart plaats. Dat jaar mocht Aken 800.000 tot een miljoen pelgrims ontvangen, die de Heiligdomsvaart als een stil protest tegen het Nazi-regime gebruikten. Enkele weken eerder had paus Pius XI in het Duits de encycliciek “Met Brandende Zorg” uitgebracht waarin het nationaalsocialisme en racisme worden veroordeeld en de totalitaire staat wordt afgewezen indien deze zich boven de principes van het natuurrecht en de juiste moraal stelt. Een plaquette bij de Dom van Aken herinnert aan deze gebeurtenis.

Karel de Grote

De relieken hielpen keizer Karel de Grote om Aken tot centrum voor geloof en cultuur van de Westerse wereld te maken. Gedwongen door zijn jicht, vestigde de keizer zich in deze plaats vanwege de beroemde warmwaterbronnen en maakte haar zijn hoofdstad met een koningshof. Tot dan trok hij met zijn hofhouding en leger door Europa rond om zijn rijk te beschermen en het katholicisme te verspreiden onder heidense volken, waaronder de Saksen en de Friezen die toen in onze streken woonden. In de door hem veroverde gebieden werden bisdommen opgericht en kloosters gesticht. Karel de Grote werd in het jaar 800 door Paus Leo III tot keizer gekroond en werd daarmee de beschermer van de katholieke kerk en het christelijke geloof. De grootste geleerden van zijn tijd werden door hem naar Aken gehaald, waar aan zijn hof kunst, liturgie en wetenschap bloeiden.

De Dom van Aken

Karels koningshof bestond onder andere uit de Dom van Aken en de koningshal, die nu het stadhuis van Aken is. Marmer en kunstschaten uit de Oudheid werden uit Italië overgebracht om het interieur van de Dom te versieren. Met de bouw van de Dom werd in 780 begonnen. De bouw werd versneld toen de relieken in 799 uit Jeruzalem werden overgebracht. Karel de Grote zelf werd na zijn overlijden op 28 januari 814 in de aan Maria gewijde Dom van Aken begraven. Op zijn 300ste sterfdag werden zijn relieken in een kostbare kist (schrijn) overgebracht, die samen met de Mariaschrijn (“schrijn der schrijnen”) te zien is in de koorhal van de Dom. Deze koorhal is een laat-middeleeuwse aanbouw van de Dom, speciaal gebouwd voor de beide schrijnen. Het is als het ware een huis uit licht vanwege de zeer hoge ramen (de hoogste gotische ramen in Europa).

Aken bleef na het overlijden van Karel de Grote een belangrijke stad voor de Roomse keizers. Zij werden in de Dom gekroond, waar nog steeds de keizers-zetel te zien is (zie hieronder) in de loge van waaruit zij de H. Mis volgden. Net als de Dom en de Koningshof heeft ook de prachtige abdij van het mooie stadje Kornelimünster de eeuwen van oorlog en geweld doorstaan, zodat ook door hedendaagse pelgrims deze heilige plaatsen bezocht kunnen worden.

Jubileumjaar

Omdat dit jaar de Heiligdomsvaart samenvalt met de 1200ste sterfdag van Karel de Grote kunnen in Aken niet alleen de relikven worden bezocht. Rond het koningshof zijn er drie grote tentoonstellingen over het leven en de tijd van Karel de Grote. Onder de titel „Karel de Grote. Macht Kunst Schatten“ zullen daarin meesterwerken uit de karolingische hofateliers, voorwerpen uit de middeleeuwse kerkschat en een cultuurhistorisch overzicht van Karel de Grote te zien zijn.

Ga mee op Heiligdomsvaart

De Stichting Katholiek Erfgoed (SKE) organiseert ter gelegenheid van dit bijzondere jubileum en de Heiligdomsvaart van 27 t/m 29 juni a.s. een driedaags bezoek aan Aken, Maastricht en Kornelimünster. De bedevaart is een mooi moment voor bezinning, nieuwe inzichten, troost, vriendschap en toenadering voor ieder die mee wil gaan (jong en oud, alleenstaanden of gezin).

Programma

vrijdag 27 juni 2014: de Heiligdomsvaart start met 's-middags in Maastricht met een lezing over Heiligdomsvaart en Karel de Grote in de Servaasbasiliek en een rondleiding door de basiliek met bezoek aan Schatkamer met relieken. Daarna diner en transfer naar accommodatie in Zuid-Limburg.

zaterdag 28 juni 2014: vertrek per touringcar naar Aken voor de pelgrimsmis. 's-Middags traditionele rondgang door de Dom met toning van relieken. 's- Avonds vespers in abdij Mamelis waar we ontvangen worden door de Abt.

zondag 29 juni 2014: in de vroege ochtend vertrekken we naar Kornelimünster voor het bijwonen van de pelgrimsmis in de voormalige abdij. Daarna rond-leiding. In de middag kan de traditionele toning van relieken in Kornelimünster worden bijgewoond of tijdige terugkeer naar huis. Een alternatief is het bijwonen van de Sacramentsprocessie in Kerkrade, die eindigt in de abdij Rolduc.

prijs: € 195 p.p. op basis van 2 overnachtingen (tweepersoonskamer of appartement, kleine toeslag bij 1-persoonskamer) incl. ontbijt; koffietafel, entreegelden, diner en transfers in Zuid-Limburg en van en naar Aken en Kornelimünster. Jongeren onder 26 jaar en kinderen jonger dan 14 jaar € 75.

opgave (voor 15 mei 2014): via stichtingkatholiekerfgoed@kpnmail.nl.

nadere informatie: www.stichtingkatholiekerfgoed.nl. Of contact met SKE (Rachel de Vos of Maurice Essers via stichtingkatholiekerfgoed@kpnmail.nl).

Heiligverklaring Paus Johannes XXIII en Paus Johannes Paulus II

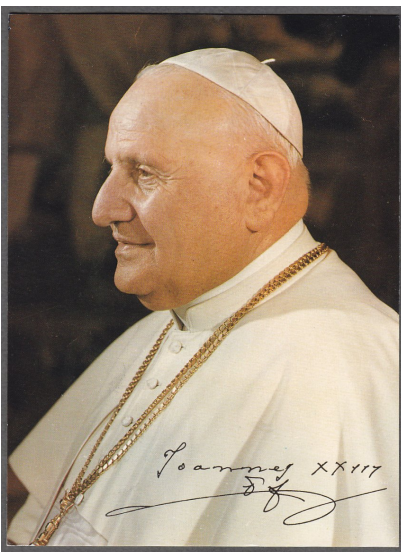
Op de eerste zondag na pasen, 27 april, worden de zalige paus Johannes XXIII en paus Johannes Paulus II in Rome heilig verklaard. Deze zondag werd door Paus Johannes Paulus II in het jubeljaar 2000 uitgeroepen tot 'Zondag van de Goddelijke Barmhartigheid'.

Paus Johannes Paulus II wordt heilig verklaard na de erkenning van een tweede wonder op zijn voorspraak. Het gaat om de genezing van Floribeth Mora Diaz op 1 mei 2011, de dag van zijn zaligverklaring. Het eerste wonder dat erkend werd was de genezing van zuster Marie Simon-Pierre Normand. Dit wonder was enkele maanden eerder erkend. Nooit eerder heeft iemand in de christelijke geschiedenis een snellere procedure gekregen.

Paus Johannes XXIII werd op 3 september 2000 zaligverklaard door paus Johannes Paulus II. Het proces tot zaligverklaring werd in 1970 door paus Paulus VI geopend. Het wonder op zijn voorspraak dat leidde tot de zaligverklaring is de genezing van een zuster van ernstige maagbloedingen, nadat zij een afbeelding van de paus op haar buik had gelegd. Zonder officiële erkenning van een tweede wonder wordt deze paus door paus Franciscus heilig verklaard, omdat de heiligheid van Johannes XXIII volgens Franciscus evident is.

De Heiligverklaring wordt op zondagmorgen live uitgezonden op Nederland 2. Daarnaast besteden RKK-programma's 'Katholiek Nederland' en 'Kruispunt' aandacht aan deze historische gebeurtenis: want voor het eerst worden er twee pausen tegelijkertijd heiligverklaard.

Paus Johannes XXIII

Als vierde kind van veertien kinderen werd op 25 november 1881 Angelo Giuseppe Roncalli geboren als zoon van een landarbeider in Sotto il Monte. Onder leiding van de parochiepriester Francesco Rebuzzini ontving hij zijn eerste kerkelijke vorming, deze pastoor liet hem in zijn vrije tijd latijn leren. In Bergamo ging Angelo naar het kleinseminarie. Als veertienjarige jongen begon hij met het optekenen van spirituele weg, dat hij heel zijn leven zou bijhouden en uiteindelijk verzameld is als *'Dagboek van een ziel'*. Na zijn dienstplicht ging hij in Rome studeren aan de Pauselijke Lateraanse Universiteit, alwaar hij promoveerde in de kerkgeschiedenis. Na zijn priesterwijding in 1904 werd hij secretaris van de bisschop van Bergamo en leraar op het seminarie aldaar. Samen met deze bisschop zette hij zich in voor de verbetering van de situatie van textielarbeiders in Ranica. In de Eerste Wereldoorlog was hij eerst hospitaalsoldaat, later aalmoezenier. In 1921 werd hij door paus

Benedictus VI tot landelijk directeur voor Italië bij de congregatie van de Propaganda Fide benoemd. Als lid van de Centrale Raad voor de Pauselijke Missiewerken bracht hij in die tijd onder andere een bezoek aan Nederland.

Als pauselijk vertegenwoordiger kreeg hij aanstellingen in achtereenvolgens Bulgarije, Turkije, Griekenland en Frankrijk. De jonge Turkse Republiek bevond zich in die tijd midden in een proces van vernieuwing en organisatie. Roncalli werd bekend om zijn respectvolle omgang en dialoog met Orthodoxen en Moslims. Tijdens de Tweede Wereldoorlog verbleef hij in Athene, waar hij zich inzette voor de redding van de Joden in Griekenland.

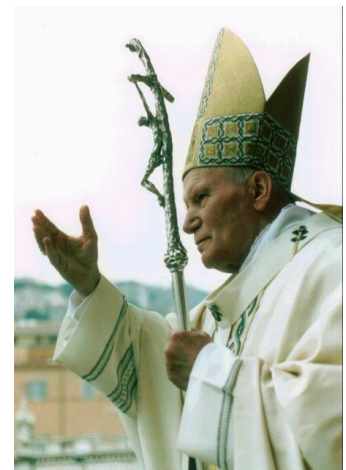
Paus Pius XII benoemde hem in 1944 tot nuntius in Parijs. Op 71-jarige leeftijd kreeg hij in 1953 het aartsbisdom Venetië toegewezen. Hierdoor werd zijn aanspreektitel patriarch en volgde ook nog zijn benoeming tot kardinaal. Zo ging hij deel uitmaken van het hoogste adviescollege van de paus.

Op 77-jarige leeftijd werd Angelo Giuseppe Roncalli, na een conclaaf van vier dagen, op 28 oktober 1958 tot paus gekozen. Niet lang daarna, op 25 januari 1959 kondigde hij het Tweede Vaticaanse Concilie aan, om de boodschap van het Evangelie met nieuw elan te verkondigen.

Hij schreef acht encyclieken waaronder *Mater et Magistra* - moderne ontwikkeling van het sociale leven en de christelijke beginselen, *Aeterna Dei Sapientia* - over de heilige Paus en Kerkleraar Leo I de Grote, *Paenitentiam Agere* - over de verdiensten van de boetvaardigheid en *Pacem in Terris* - Vrede op aarde. Deze laatste encycliek, *Pacem in terris*, verscheen in zijn sterfjaar en werd van grote betekenis voor de ontwikkeling van de internationale katholieke vredesbeweging Pax Christi. Een minder bekend werk is de Apostolische constitutie *Veterum Sapientia*- Ter bevordering van de studie van de Latijnse taal, waarin Johannes XXIII met het oog op toenemende experimenten met de volkstaal in de katholieke liturgie, die toen nog uitsluitend in het Latijn werd gevierd, erop aandrong het Latijn en de gebruiken te behouden. Paus Johannes XXIII was een geliefde paus, die het beeld van Christus als de Goede Herder weerspiegelde. Een zachtmoedige, eenvoudige, tedere, vindingrijke en moedig man die ervan hield onverwachte tochten door Rome te maken, veel zieken en gevangenen bezocht en mensen van alle landen en religies verwelkomde. Gelovigen noemden hem 'de goede paus'. Op de avond van 3 juni 1963, de dag na Pinksteren overleed hij, omringd door de gebeden van gelovigen over de gehele wereld.

Paus Johannes Paulus II

Karol Józef Wojtyła werd geboren op 18 mei 1920 in Wadowice, nabij Krakau in Polen, als derde van drie kinderen. Zijn vader was ambtenaar en werkte voor het Oostenrijks-Hongaarse leger. De moeder van Karol overleed toen hij bijna negen was en in 1941 overleden zowel zijn vader als zijn oudere broer. Na het doorlopen van het plaatselijk lyceum ging hij in 1938 naar de universiteit van Krakau. Deze werd echter in 1939 door de nazi's gesloten. Om te voorkomen dat hij naar Duitsland zou worden gedeporteerd en om aan inkomsten te komen werkte Karol in een restaurant en later in een chemische fabriek. Hij studeerde in eerste instantie literatuur en filosofie. Zijn hobby's waren dichten, literatuur, toneelspelen en zingen. In 1942 begon hij een studie voor het priesterschap aan het clandestiene grootseminarie van Krakau. Een jaar

na de Tweede Wereldoorlog werd hij op 1 november 1946 tot priester gewijd. Zijn priesterstudie voltooide hij in het Belgisch Pauselijk College. Als jonge priester bezocht hij in 1947 Frankrijk en België en bracht hij acht dagen door in Nederland. In 1948 behaalde hij zijn doctoraat in de theologie in Rome. In 1953 presenteerde hij een dissertatie aan de Universiteit van Krakau over de mogelijkheid een christelijke ethiek te gronden op het ethisch systeem ontwikkeld door Max Scheler. Later werd hij professor in moraaltheologie en ethiek aan het grootseminarie van Krakau en de theologische faculteit van Lublin.

Op 4 juli 1958 werd Wojtyła tot hulpbisschop van Krakau benoemd en op 28 september 1958 werd hij tot bisschop gewijd door de apostolisch administrator van het aartsbisdom Krakau. In de periode van 1962 tot 1965 nam hij deel aan het Tweede Vaticaanse Concilie dat door paus Johannes XXIII was uitgeroepen. Hij droeg in belangrijke mate bij aan het schrijven van de constitutie *Gaudium et Spes*. In 1964 werd hij door paus Paulus VI tot aartsbisschop benoemd van Krakau en in 1967 werd hij tot kardinaal gecreëerd.

Na het korte pontificaat van slechts 33 dagen van Johannes Paulus I, werd op 16 oktober 1978 Wojtyła tot paus gekozen. Wojtyła werd de eerste Poolse paus en de eerste niet-Italiaanse paus in 455 jaar. De laatste was de Nederlandse paus Adrianus VI in 1523.

Tot zijn overlijden heeft paus Johannes Paulus II meer dan honderd staatsbezoeken afgelegd en

129 landen bezocht. Hij overleefde in 1981 een aanslag waarbij hij werd beschoten en driekwart van zijn bloed verloor.

Om de jeugd bij de Kerk te betrekken initieerde hij in 1984 de Wereldjongerendagen die om de paar jaar gehouden worden, waarbij jongeren van over de hele wereld bij elkaar komen, om met elkaar het geloof te beleven en te vieren. In 1983 kondigde hij een herziening aan van het Wetboek van Canoniek Recht voor de Latijnse ritus en in 1992 keurde hij een nieuwe internationale versie van de Katechismus goed. In totaal heeft hij 1338 zaligverklaringen uitgesproken en verklaarde hij 482 mensen heilig. Hij hechte groot belang aan verzoening en vrede tussen de volkeren. Door werkzame 'stille' diplomatie heeft hij achter de schermen bij kunnen dragen aan de ineenstorting van het communisme in Polen en de rest van het Oostblok.

Johannes Paulus II was als paus vrij jong (58) toen hij als paus gekozen werd. Hij bereikte als paus de hoge leeftijd van 84 jaar. De laatste jaren van zijn pontificaat verslechterde zijn gezondheidstoestand steeds meer. Op 2 april 2005 overleed hij na zijn laatste woorden in het Pools uitgesproken te hebben: "Laat mij gaan naar het huis van de Vader".

Na zijn dood verzamelden zich in Rome miljoenen pelgrims, die de laatste eer wilden betonen aan deze paus. Op borden van pelgrims stond te lezen 'santo subito'.
